

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

THE APPROPRIATE LEADERSHIP FOR SENSITIVE AREA COMMUNITY DEVELOPMENT IN
WANG NAM KHIAO DISTRICT, PAK CHONG DISTRICT NAKORN RATCHASIMA PROVINCE
AND NADI DISTRICT PRACHINBURI PROVINCE

สมพล ชีวะประเสริฐ บุญทัน ดอกไธสง และ บุญเรือง ศรีเหรียญ
Sompol Cheevaprasert Boonthan Dockthaisong, and Boonrueng Sriharun

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหว และ 3) เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ใช้การวิจัย แบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติการถดถอยแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวอย่างจากสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 43 คน เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลจากการตีความเชิงเนื้อหาของข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหว โดยรวมพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยตัวแบบภาวะผู้นำในด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ได้ค่าร้อยละเท่ากับ 39.60 ($R^2 = 0.396$), ($F = 97.48$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the appropriate leadership of sensitive area community development, 2) to study the factors affecting the appropriate

leadership of sensitive area community development, 3) to propose the leadership model for sensitive area community development. The mixed research method was quantitatively and qualitatively applied. The quantitative research was done by using a questionnaire relative to the appropriate leadership of sensitive area community development with 450 samples. The statistical data analysis was done by using percentage, average, standard deviation, and stepwise multiple regression. The qualitative research was done by structurally interviewing 43 samples consisted of sub-district administrative executives, community leaders, religion leaders, and indigenous philosophers. The data analysis was the content interpretation.

The research results were found that: 1) the appropriate leadership of sensitive area community development was entirely at the high level of the average, 2) all factors as independent variables influenced the appropriate leadership of sensitive area community development as the dependent variable at the 0.01 level of the statistical significance, and 3) the leadership model for sensitive area community development was consisted of the aspect of area development, the aspect of forest intrusion restriction, and the aspect of resident area development, with the predicted capability was 39.60% ($R^2 = 0.396$, $F = 97.48$) at the 0.01 level of the statistical significance.

คำสำคัญ

การพัฒนา ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ในยุคอดีตสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้ศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมนุษย์ยุคแรกนั้นเปรียบเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งของระบบนิเวศธรรมชาติ ลักษณะและระดับของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง (วคิน อิงคพัฒนากุล, 2548) และในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 มนุษย์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมนุษย์นำพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ แต่ปล่อยสารพิษกับเข้าสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในครั้งนั้นและยุคปัจจุบันประชากรของโลกโดยทั่วไปมีความตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในหลายรูปแบบ ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนมีสำคัญต่อการประชุมระดับโลก และนานาประเทศต่างให้ความสนใจ แสดงความรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้มีการลงนามร่วมกันของผู้นำประเทศต่างๆ กว่า 150 ประเทศ ในการประชุมที่ UNCED (United Nation Conference on Environment and Development) หรือ เอิร์ธซัมมิต (Earth Summit) ลงนาม

ร่วมกันเรียกว่า ปฏิญญาริโอและแผนปฏิบัติการ 21 การลงนามนี้เป็นการรับรองว่า แต่ละประเทศจะแสดงถึงพันธะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพแวดล้อมและการพัฒนา เพื่อการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนบนโลก (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553) และในการพัฒนาภายในประเทศช่วงที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจบนความเชื่อที่ว่าหากเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูงรายได้ของคนในชาติก็จะเพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนก็จะสูงตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณดังกล่าว เกิดจากการขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และภาคบริการที่ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมายเพื่อป้อนกระบวนการผลิตโดยมิได้มีการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบ (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2550) จึงเกิดปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างต่อเนื่องซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป 2) ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น 3) ทรัพยากรธรรมชาติส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ในประเทศใดมีทรัพยากรอย่างอุดมสมบูรณ์จะสามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้รวดเร็วกว่าประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม ในการที่ประเทศใดสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิทัศน์ที่งดงามตามธรรมชาติ และมรดกทางประวัติศาสตร์ของชาติไว้ได้ ย่อมแสดงว่าประชาชนในประเทศนั้นเป็นผู้มีวัฒนธรรม (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553) ที่ดี

ในการพัฒนาพื้นที่ได้เกิดความตื่นตัวของสาธารณชนในทุกระดับที่ให้ความสนใจในการดำเนินการป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยทางตรง และทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตโดยปราศจากการกำหนดนโยบาย และแผนการที่ดี และเหมาะสม ทำให้ความผิดปกติที่เกิดขึ้นจากการเสียความสมดุลของสิ่งแวดล้อมได้ และมีทวี ความรุนแรงให้ปรากฏในปัจจุบัน จนในบางกรณีก่อให้เกิดมหันตภัยที่ร้ายแรง และได้ย้อนกลับมาสู่มนุษย์และสังคมมนุษย์โดยส่วนร่วมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล ประชาชน ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชนที่เล็งเห็นและตระหนักในความสำคัญของการป้องกัน และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้พยายามทุกวิถีทางในอันที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุประสงค์ในการสงวนการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในบางพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ (วศิน อิงคพัฒนากุล, 2548) การพัฒนาจำเป็นจะต้องมีผู้นำที่มีอิทธิพลที่จะทำให้ผู้ตามปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และบรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้อิทธิพลที่เกิดจากความสามารถส่วนตัวจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม และทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผนและรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กรอีกทั้งยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและเป็นตัวแทนของการนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร และผู้นำมีอิทธิพลเหนือกว่าชุมชน โดยทำงานได้ผลสำเร็จ มีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้มีความเชื่อมั่น เป็นสื่อกลางที่ประสานความต้องการของชุมชนให้มีความสัมพันธ์กับการทำงาน นอกจากนี้ภาวะผู้นำมีการปรับตัว และจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้กับชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (สนธยา พลศรี, 2545) ในการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหว

การพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวกับปัญหาพื้นที่ทำกินทับซ้อนกับป่า ปัญหาการทำบ้านพักเพื่อรับรองนักท่องเที่ยวของชาวบ้านเดิมและนายทุนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ปัญหาเหล่านี้มีความเรื้อรังและต่อเนื่อง แต่ภายใต้ความขัดแย้งนั้น ยังคงมีความแข็งแกร่งของผู้มีระดับท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งพื้นที่อ่อนไหวนั้นติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ป่าทับลานซึ่งมีผืนป่าติดต่อกันตามธรรมชาติ ในเขตอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาและเขตอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยสภาพพื้นที่อ่อนไหวในปี 2556 เกิดปัญหาระหว่างชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวกับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งผู้นำท้องถิ่นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้ช่วยกันแก้ไขที่เกิดขึ้นโดยแนะนำให้ชุมชนปฏิบัติตามกฎหมาย มีการระดมความคิดและมีการประสานประโยชน์กับชุมชน โดยการจัดระเบียบภายในพื้นที่อ่อนไหวให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องราวของผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวใน อำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยผู้วิจัยต้องการทราบถึง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้าง ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหว และตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ดังนั้นการวิจัยเรื่องราวของผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้าง ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
3. ตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 3 ประการ

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
3. เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรคือ ประชากรในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี รวม 3 อำเภอ จำนวน 272,313 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณคือ กลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียวตำบลระเริงและตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง 3 ตำบล มี ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระหะ และตำบลวังไทร ในอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 3 ตำบล มีตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์ โดยความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้เท่ากับ 5 % ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan และปรับตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง ตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระหะ และตำบลวังไทร อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 43 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

2.2.1 กลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน

2.2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน

2.2.3 กลุ่มผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน

2.2.4 กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ

1.1 สภาพพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

1.1.1 ด้านการพัฒนาพื้นที่

1.1.2 ด้านการป้องกันการรุกรานในพื้นที่

1.2.3 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

1.2.4 ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ

1.2 การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1.2.1 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

1.2.2 ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

1.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.2.4 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

1.2.5 ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ตัวแปรตาม คือ ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว มี 7 ด้าน ประกอบด้วย
- 2.1 ด้านนักประชาธิปไตย
  - 2.2 ด้านมีมนุษยสัมพันธ์
  - 2.3 ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร
  - 2.4 ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
  - 2.5 ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง
  - 2.6 ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้
  - 2.7 ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในตำบลใด ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว แบบสอบถามในตอนี่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง ตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะ และตำบลวังไทร อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์ โดยคำตอบเป็นแบบมาตราส่วน แบ่งออกเป็น 4 ระดับได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานราชการผู้บริหารส่วนตำบลทั้ง 9 ตำบล เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล

1.2 ทำหนังสือกำกับแบบสอบถามแต่ละบุคคลตามจำนวนที่กำหนดทุกราย

- 1.3 ติดตามผลของการสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน
- 1.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม
- 1.5 กำหนดรหัสของข้อมูลและกำหนด ค่าคะแนนที่จะให้แก่คำตอบในแต่ละข้อ
- 1.6 ดำเนินการลงรหัสพร้อมให้คะแนนในแบบสอบถามแต่ละข้อทุกแบบสอบถาม และ
- 1.7 นำแบบสอบถามที่ลงรหัสและให้คะแนนแล้วไปบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อ

วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ
ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.1 กลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน
  - 2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน
  - 2.3 กลุ่มผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน
  - 2.4 กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและเก็บข้อมูลที่ได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ
ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 450 ชุด นำมาวิเคราะห์โดย
  1. ใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวัดระดับการวัดของผู้ตอบแบบสอบถาม
  2. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ
  3. ใช้สถิติถดถอยพหุคูณเพื่อเลือกตัวแปรอิสระที่สามารถเอื้ออำนวยต่อ ปัจจัยแวดล้อมอัน

ทำให้มีผู้นำชุมชนทำงานให้ได้ประคุณภาพและมีผลการบริหารจัดการตรงกับความต้องการของชุมชน

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย นำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโดยความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านการเป็นนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

สภาพพื้นที่ศึกษามีผลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R=0.607$) โดยมีอย่างน้อย 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการกำหนดพื้นที่ สาธารณะมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 36.9 ($R^2 = 0.369$) ($F=65.028$)

การพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลาง ($R = 0.561$) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 4 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประกอบด้วย ตัวแปรด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรด้านการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความผันแปรของตัวแปรตามได้ ร้อยละ 31.4 ($R^2 = 0.314$) ($F=40.726$)

3. เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 Input

ศึกษาด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ DURCARD

การสร้างตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ซึ่งเป็นกระบวนการ DURCARD ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง (D)
2. ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ (U)
3. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ (R)
4. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (C)
5. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร (A)
6. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (R)
7. ด้านนักประชาธิปไตย (D)

ขั้นตอนที่ 3 Output

นำตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี นั้นสร้างให้ผู้นำเป็นแบบอย่างดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ขั้นตอนสุดท้าย

ตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สามารถพิจารณาด้วย เหตุผลการประเมิน และตรวจสอบได้ โดยพิจารณาถูกต้อง และความเหมาะสมในพื้นที่นั้น

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้าน ทุกด้าน ไม่สอดคล้องกับ หัสรินทร์ รอดภัย (2552) ที่ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องนโยบายป่าชุมชนกับวิถีชีวิต ชาวบ้าน บริเวณแนวเขตชายป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หมู่บ้านบึงไม้ ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักป่าชุมชนหลักนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารจัดการ ภาครัฐตามตัวแบบ Top-down Approaches และ Bottom-up Approaches เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนคนอยู่ป่า หรือป่าชุมชน ที่คนจะอยู่ร่วมกับป่าได้โดยไม่ทำลาย การรักษาป่าที่สมดุลและยั่งยืนนั้น พบว่า ผู้นำชุมชนไม่มีทัศนคติต่อการนำนโยบายป่าชุมชนมาปรับใช้ ผู้นำชุมชนมองว่า การจัดการป่าชุมชนยังไม่มีจัดการที่สมดุลที่เป็นต้นแบบ เพราะยังไม่มีภาครัฐสนับสนุน หรือมีนโยบายให้ประชาชนตามแนวเขตป่าชุมชนมีสิทธิ์หรือเสรีภาพในการจัดการป่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการไม่จัดสรรงบประมาณ ไม่มีการสนับสนุนให้ข้อมูลเสนอแนะชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยการพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่ของประชาชน การพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Soutoy (1962) ได้กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาสร้างความจริงให้แก่ชุมชน ประกอบด้วย การช่วยตนเอง การให้ความสำคัญต่อ ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและลักษณะอื่น ๆ ของชุมชนแห่งนั้นเป็นส่วนรวม

3. เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวนั้น มีความผันแปรได้สูงถึงร้อยละ 81.3 ซึ่งผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์สูงจะสร้างการยอมรับจากชาวบ้านได้มากกว่า สร้างความเข้าใจกับประชาชนได้ง่ายและให้ความรู้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Raymond (1972) ที่กล่าวว่าผู้นำเป็นบุคคลที่สามารถชักจูง ให้คนอื่นปฏิบัติตาม

ด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่า สามารถช่วยคลี่คลาย ความตึงเครียดต่างๆ ลงได้ และสอดคล้องกับคคสิภุส สุขเทพ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านกระบวนการบริหารงาน ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร ประกอบด้วย 1) การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้บริหารทุกระดับ 2) การพัฒนาบุคลากรทั้งสองส่วนพร้อมกันทั้งข้าราชการและนักการเมือง ต้องพัฒนาการนิเทศงาน ระบบคุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบการประเมินสัมฤทธิผล ทักษะคติและพฤติกรรม จิตสำนึกในการบริการประชาชน ความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กรในการพัฒนา 3) การบริหารแบบคุณธรรม 4) ระบบการสื่อสารการปฏิบัติงาน 5) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย 6) การจัดทำแผนพัฒนาเมือง และ 7) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวยังมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่ การหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าและการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

1.2 ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาทุกด้านในพื้นที่อ่อนไหวโดยเฉพาะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

1.3 ภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนและความร่วมมือกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในพื้นที่อ่อนไหว อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

1.4 ผู้นำในชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ควรทำความเข้าใจกับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุกรุกพื้นที่ป่าที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เจ้าหน้าที่รัฐควรมีการเข้าอบรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นผู้นำที่เหมาะสมในพื้นที่อ่อนไหว

2.2. ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเข้าไปพัฒนาและให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหา โดยเข้าไปรับฟังปัญหาและแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

2.3. ผู้นำที่ต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวมาใช้ในการพัฒนาผู้นำประกอบด้วย 1) การพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง 2) การให้ความรู้ ความเข้าใจ 3) การมีมนุษยสัมพันธ์ 4) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 5) การประชาสัมพันธ์และสื่อสาร 6) การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และ 7) นักประชาธิปไตย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบปัญหาและมีประเด็นอื่นๆ
- 3.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาพื้นที่ การหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนในพื้นที่อื่นๆ
- 3.3 ควรมีการวิจัยในหัวข้อการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อคัดเลือกผู้นำในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

บรรณานุกรม

- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2550). **การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2553). **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศิน อังคพัฒนากุล. (2548). **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ส่วนทัศนวิจารณ์ (วันพุธที่ 24 เมษายน 2545).
- คศิภุส สุขเทพ. (2553). **การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาเทศบาลนคร**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- หัสรินทร์ รอดภัย (2552) **นโยบายป่าชุมชนกับวิถีชีวิตชาวบ้าน บริเวณแนวเขตชายป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หมู่บ้านบึงไม้ ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี**. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Raymond. (1972). **The Modernization of a Bureaucratic Polity**. Honolulu: East-West Center Press.
- Soutoy, Peter Du. (1962). **The Organization of A community Development Programme**. London: Oxford University Press